

Bomenbestand toekomst-

Spontane begroeiingen sluiten altijd aan op de bodem en zijn een belangrijke inspiratiebron voor duurzame beplantingen. In dit oobos in de Millingerwaard vormt de kruidlaag samen met de wilgen een ecosysteem.

Binnen de boomverzorging zijn ziekten en plagen én klimaatverandering hot items. In het verleden werd vaak van de ene succesboom naar de andere succesboom gehopt. De oplossing wordt echter niet door wonderbomen en wondermiddelen gebracht. Door af te stappen van de uniformiteitsgedachte binnen ontwerpen en door diversiteit toe te passen, lopen we niet meer achter de feiten aan. Veel gemeente weten deze slag in het anders denken al te maken.

ANNEMIEK VAN LOON, DE BOMENCONSULENT

Snelweg

De plataan was de stadsboom bij uitstek. Essen begeleidden de buitenwegen en eiken vormden een ecologisch verantwoorde verbinding tussen stad en land. Succesvolle selecties en cultivars werden massaal aangeplant. Soms ging dit zelfs zover dat steden compleet 'verplataniserden'. Deze monoculturen spelen ziekten en plagen in de hand. *Massaria* legt grote druk op het stedelijk beheer en na de iepziekte zorgt de essentaksterfte voor een verschroming van het landelijk gebied. Door de lijnvormige structuren is bovendien een snelweg voor de verspreiding van plaaginsecten aangelegd. De EPR-processie heeft vrij baan. Monoculturen blijken hiermee niet functioneel. Door de mondialisering en de klimaatverandering krijgen we ook steeds meer te maken met invasieve en vaak Aziatische plagen. Zo is de es in de VS inmiddels opgegeven door toedoen van de essenprachtkever. Dergelijke onvoorspelbare plagen maken het boombeheer echter niet ongrijpbaar.

De natuur als voorbeeld

In bosachtige vegetaties komen veel verschillende soorten bomen, struikachtige en kruidachtige, voor. Bomen van eenzelfde soort zijn daar bovendien genetisch allemaal anders. Het gaat immers om zaailingen. Alles wat binnen een natuurlijke vegetatie groeit heeft de concurrentieslag om licht en ruimte en tegen ziekten en plagen gewonnen of weet zich op zijn minst te handhaven. We hoeven onze boombeplantingen natuurlijk niet te gaan omvormen naar spontane vegetatie. Wel kunnen we er van leren. Zo wordt in de gemeente Weststellingwerf een kruidenmengsel onder de eikenstructuren ingezaaid. Dit mengsel bevat

Bestendig door diversiteit

In een stedelijke omgeving vermindert een heterogene beplanting de plaagdruk en het risico op het wegvallen van een groot deel van het bomenbestand. Ook geeft het een rijkere seizoensbeleving en brengt het geborgenheid, zoals hier aan de Oude Gracht in Utrecht.

kruidachtigen die de predatoren van de EPR een habitat bieden. Zo komen in onder meer fluitenkruid en wilde peen veel loopkevers en gaasvliegen voor. Ecologische argumenten blijken dan ook beheer technisch van waarde te zijn. Bij een nieuwe aanplant zou ook de eik afgewisseld kunnen worden met andere boomsoorten. En zo zijn er nog veel meer voorbeelden, ook vanuit het bosbeheer, voorhanden.

Diversiteit in boomsoorten

Op de VHG-site houdt Henry Kuppen een pleidooi voor het toepassen van meer boomsoorten. Hij gebruikt hiervoor de vuistregel: 10% bomen van een soort, 20% van een geslacht en 30% van een familie. Ook diversiteit in leeftijd is een aspect dat de toekomstbestendigheid van het bomenbestand verhoogt. In ons stedelijk gebied wordt het loslaten van uniformiteit nog als een beperking binnen het ontwerp gezien. Door gebruik te maken van verschillende soorten linden kan echter nog steeds die lindelaan worden gerealiseerd. De overlast van luizen is echter minder en bij het uitbreken van een ziekte is het risico meer gespreid. Kuppen pleit er ook voor kansen te zien en te grijpen. Zo komen in Duitsland veel heterogene boombeplantingen voor in het stedelijk gebied. Het ritmisch toepassen van boomcombinaties geeft ook een heldere structuur en vaak een rijker seizoensbeeld. Met 'Het klimaat verandert, nu wij nog', roept Kuppen verder op tot het loslaten van de uniformiteitsgedachte. Sommige bomen zijn uit het palet van de ontwerper verdwenen, terwijl zij zich wel bewezen hebben. Zo zijn veel populieren in onmin geraakt. De *Populus canadensis* 'Marilandica'

bijvoorbeeld is een duurzame grote boom. De *Ulmus laevis* is prima bestand tegen het stedelijk klimaat en weinig gevoelig voor iepziekte en de *Pinus nigra* is een unieke wintergroene stadsboom. In het buitengebied mogen ook nutsbomen zoals de walnoot niet vergeten worden. Hoe meer soorten, hoe beter! Dit uiteraard onder de voorwaarden dat wordt aangehaakt op de aanwezige bodem en de boom de benodigde groei ruimte krijgt om uit te groeien.

Mixen

Binnen de gemeente Apeldoorn trok de technisch ontwerper aan de bel toen een essenlaan van 2,5 kilometer lang aangeplant dreigde te worden. Al waren de bomen besteld, het niet aanplanten zou de gemeente geld besparen. Met de eik, iep en es als meest voorkomende soorten werd binnen het ontwerpteam gezocht naar een oplossing die leidde tot een nieuwe standaard. Aan de eikenlanen werden vijf andere eikensoorten toegevoegd. Ook werd onderscheid gemaakt tussen lanen en linten. De lanen bleven een formeel karakter houden met eenvormige bomen, maar ruimte voor diversiteit in soorten. De linten kregen een heterogeen karakteristiek, waarbij uitval niet automatisch tot herplant leidt en meerdere soorten, families en leeftijden mogelijk zijn. Zo heeft ook hier de dreiging van ziekten en plagen geleid tot een andere manier van denken. Het bomenbestand is hierdoor niet alleen technisch gezien meer toekomstbestendig, maar versterkt ook de identiteit van de stad.

Meer informatie: www.vhg.org/vakgroepen/boomspecialisten/publicaties